

Gr. 185  
Ph. 185

Ve  
382

24 OBSERVATIONES  
IVRIS SAXONICI ELECTORALIS  
CIVILIS ET ECCLESIASTICI.

ILLVSTRIS ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE

P R A E S I D E

D. CAROLO GOTTLOB ROESSIG

PROF. PHIL. P. E. ADVOCATO ELECTORALI IMMATRICVLATO, SOCIETATIS OEC. LIPS.  
ET APIARIAE LVSAT. SVPER, MEMBRO HONORARIO, NEC NON HASSO-HOMBVR-  
GICAE CVM REGIA SVEG. HOLMIAE ET BAVARICO-PALAT. BVRGHVSANA  
MORVM ET OECONOMIAE IVNCTAE SOCIO

D. XIX. SEPTEMBR. A. C. c1o18ccxxxviii.



DEFENDIT



FRIDERICVS AVGVSTVS WANCKEL

KELBRA - THVRINGVS.

L I P S I A E,

EX OFFICINA BVESCHELIA.





## OBSERVATIO I.

*Utrum dominus jurisdictionis Patrimonialis in ea possit valide oppignorare bona ipsi propria, subsuaque jurisdictione sita, et alienare, an non possit?*

**I**urisdictionis, quae ex moribus et legibus Germanorum proficiscitur, naturae omnino convenire videtur, ut dominus bona, in pleno ipsius, dominio posita, ad ipsumque pertinentia, possit in jure patrimoniali, quod dicunt, valide oppignorare, quin etiam alienare. Convenit enim libertati Germanicae, quam fere in omnibus rebus, e moribus et legibus Germanorum ortis, aut secundum illas aliqua ex parte formatis ac mutatis, deprehendimus: quae etiam in ipsis feudorum rationibus permultum elucet, atque in primis in jure Illustrium perspicitur. Valet id etiam de jurisdictione patrimoniali, quae ex moribus et jure Germanico potius, quam e Romano deducenda. At eo ipso jure Romano et aliis peregrinis irruentibus saepius ea, quae Germanicis moribus convenirent, immutata sunt, etoque factum, ut dubium saepius fieret - uti etiam pro dolor! apud nos saepius solet - quae sit vera justitiae sententia, aliis Romana, aliis patria jura probantibus: ideoque sane inter sapientissima Saxonici regimisi instituta numerare possumus, ut collegia, juris dicendi causa constituta, in causis dubiis ad superiora referre jussa sint, a quibus in legibus, Decisionum nomine insignitis, definiatur, quid juris esse debeat. Eadem fuisse olim in Saxonia videtur ratio dubia in illo argumento:

Utrum dominus jurisdictionis patrimonialis in ea possit valide oppignorare bona ipsi propria, subsuaque jurisdictione sita, et alienare, an non possit?

Videtur ea quaestio aliqua ex parte adversari Constitutioni XXIII. Part. II. quin etiam in sua ipsius causa iudex cognoscere, et pluribus creditoribus eandem rem oppignorando, fidei publicae et judiciali obesse posse videtur. At vero, si ulterius in rationem exercendi hanc jurisdictionem patrimoniale inquisiveris, vix, de quo dubites, relinquatur. Et enim, qui jurisdictione patrimoniali gaudet, abhibere debet legis jussu in ea exercenda, et in actibus peragendis, et actis conscribendis actuarium, quem dicunt, qui ad formam iudicii pertinet. Est ille, quem vulgo vocamus iudicii Directorem, seu administratorem; in quo munus duplex deprehendimus, unum mandatarii, alterum actuarii, scilicet judicialis, ad formam iudicii patrimonialis pertinentis, qui ex jussu legis \*) vir honestus, non dubiae famae, integer atque jurejurando muneri suo, praesentibus subditis, adstrictus, et juris, et tractandarum rerum in iudicio peritissimus

A 2.

\*) Ord. proc. Tit. 2. §. 1. und sothane ihre Gerichte mit ehelichen, aufrichtigen, und nach jedes Orts Gelegenheit genugsam qualificirten, und dazu geschwornen Person zu besetzen.



simus requiritur\*). Quoniam itaque ad iudicii patrimonialis formam auctarius, talis vir, requiritur: sane jurisdictionis dominus non potest omnia miscere, cum adfit alius, qui ad jus strenue dicendum et tractandum iurejurando adstrictus est, nec mandari, quae legibus plane contraria sunt, a domino jurisdictionis possunt. Sane itaque omni iure illam quaestionem dubiam Decisio XXXVIII, antiqua solvere ita potuit, ut disponeret\*\*), ut si iudicium auctuario integrae famae, ac bono viro, et juris peritissimo, atque iurejurando muneri suo adstricto structum sit, Domino jurisdictionis tunc omnino liceret;

Fundos allodiales, intra fines suae jurisdictionis sitos, coram proprio iudicio valide oppignorare.

At in ea Decisio neque in inscriptione, neque in ipsis Decisionis verbis deprehendo alienationem, ideoque hujus Decisionis auctoritate quaestio de oppignorandis hincce bonis tantum definita videtur, atque ad alienationem protrahi stricte non posse. Adjecit quaedam Ord. proc. recognita partim in auctarii virtutibus, partim in eo, de quo quaerimus. In illis adjectum est, ut, elaborato specimine, causarum in foro agendarum licentiam accepit, auctoritate Regininis supremi, et in ipso foro aliquot annos causas ventilerit: sed ulterius videtur etiam, quod restrinxit decisio XXXVIII, ad alios contractus producere\*\*\*), adeo, ut Dominus jurisdictionis non solum propria sua bona (Erbgüter) posset pignori dare, et Creditoribus sortis securitatem in illis constituere, si ea in auctuario, seu iudicii direttore constituendo observata sunt, quae supra monuimus: sed protrahit etiam eam dispositionem ordinari recognita ad alios contractus, et quidem ita, ut non de singulis, sed in universum praecipiat, uti et verbis infra adjectis patet\*\*\*\*). At quorsum haec disputo?

Ut etiam alteram hujus quaestionis partem definiam ex mente legis, nempe: Utrum liceat Domino jurisdictionis bona sibi plane propria, s. allodia, in foro pro-

\*) In civilibus notarii Caesarei publice creati dignitas non requiritur in eo, ex decis. vet. 38. Wir wollen unsre Proceßordnung am obangezogenen Orte (tit. 2.) dahin erkläret haben, daß solche nicht eben von einem creierten kaiserlichen Notario, sondern einem jeglichen geschickten und tüchtigen Gerichtsactuarius zu verstehen u. s. w. Multis aliis vero ex causis necessarium est, ut notarii munus ipsi publicae collatum sit.

\*\*) Verba decis. sunt. Nachdem aber in unsrer Proceßordnung (lit. 2.) allen und jeden, so von uns mit Gerichten beliehen, oder dieselben in Übung haben, ernstlich eingebunden, daß sie nicht allein ihr Gerichte mit ehrlichen, unbescholtenen Personen besetzen sollen. So sehen wir außer Zweifel, daß ein Gerichtsherr, oder andere Obrigkeit, vor seinen, auf jetzt angezogene Maasse bestellten Gerichten, eine beständige Verpfändung seiner, in seinen Gerichten gelegenen Erbgüter aufrichten könne.

\*\*\*) Ord. recogn. ad tit. 2. §. 3. Sowohl der Gerichtsherr selbst für solchen seine Gerichten nicht allein seine eigene, in seiner Jurisdiction gelegenen Erbgüter verpfänden, und die Gläubiger beständig darauf versichern.

\*\*\*\*) O. P. Rec. ad Tit. II. §. 3. Werdley Contracte errichten, Verzicht leisten, ein Testament machen, oder hinterlegen.



proprio valide alienare eorumque emtionem venditionem celebrare et confirmare inconsulto superiore? Dubia possunt huic sententiae moveri haud levia. Lex verbis expressis alienationem haud nominat, inquis, neque producenda est, quoniam singulare quoddam videtur ipsum illud prius de oppignoratione? Respondeo: In ord. rec. verba adjici: *Allerley Contracte erickten, Verzicht leisten, Testament machen.* Quid impedit, his variis contractibus etiam alienationem annumerare. At certo certius definitur haec quaestio in lege de feudis Saxonice lata ao. 1764. *Lehnsmandat dicta, Tit. VI. §. 2.* in quo loco in primis memoranda haec: Primum ut non solum declaret illum locum in ord. Prog. recog. et expressis verbis de alienatione interpretetur, sed etiam ipsi decisioni hanc tribuere videatur mentem, quae tamen de oppignoratione tantum loquitur. Desinit haec lex plane hanc quaestionem, adjectis quibusdam novis. Removet in primis dubium illud: Quid si talia bona sunt cum feudo juncta? (*Bestücke*) Responder lex: hoc nihil immutari; requiritur autem, ut ea bona Dominus jurisdictionis, feudi possessor, non una cum feudo, sed separatim acquisiverit. Quod si vero non sit; lex saltem id postulat feudalis, ut in litteris, quibus continetur emtio venditio feudi et horum bonorum allodialium, cum feudo junctorum, aut alius contractus, v. c. permutatio, nec non in litteris de dividenda hereditate confectis, *Erbrecessé dictis*, et aliis quibuscumque super titulo translati domini conscriptis, horum bonorum allodialium pretium peculiare et ab ipsius feudi aestimatione separatim sit. Quorum si alterutrum deficiat, nullitatis vitio laborat. Id unum excipit lex: Si dominus jurisdictionis expressam a Domino feudi superiore concessionem litteris (*Schein*) ex cancellis, quae de feudis acta conficiunt (*Lehnserpediton*) exaratis; acceperit.

Jam liceat brevi colligere positiones; de hac oppignoratione et alienatione notandas:

Valet itaque, si

- 1) Judicium patrimoniale villae aut urbis ex lege, uti supra diximus, est instructum, et
- 2) si haec bona feudo juncta (*Bestücke*) separatim, non vero una cum feudo tanquam pars, licet heterogenea, acquisita sint,
- 3) aut si in litteris, de translato dominio horum bonorum allodialium confectis, pretium peculiare, et ab ipsa feudi aestimatione separatim, iis constitutum sit;
- 4) quae vero si non adsint, tunc tantum valide oppignorat, vel alienat ea Dominus jurisdictionis in proprio judicio si expressam concessionem litteris ex cancellaria feudali acceperit.

Non vero valet,

- 1) si in constitutione judicii patrimonialis horum, quae supra notavimus, aliquid deficiat;



- 2) si bona propria hereditaria sub Domini patrimonialis, vel urbis jurisdictione sita haud sint; si sint emphitevtica, aut censitica, tunc etiam accedat consensus domini directi vel hereditarii \*).
- 3) si bona haec propria hereditaria una cum feudo acquisita sint;
- 4) aut ipsi incorporata; tunc ob naturam incorporationis partem feudi constituunt.
- 5) si pretium illorum sub feudi alienatione in litteris contractus comprehendatur, nec sit separatum, nec his rationibus impediendis, Dominus jurisdictionis singulari concessione gaudeat.

Prius vero, quam hunc locum relinquimus, moneamus quaedam. Primum quidem dicendum: Quid sibi velit formula: die ein Vestger eines Lehngutes nicht mit diesem, sondern absonderlich aquiriret. Intelligere possumus sub voce „mit diesem“ eodem tempore, uno eodemque pretio, eodem nomine s. nominatione, quin etiam pertinentias. Ac vix alia admitti potest interpretatio, ac ea, nempe: Si sint pertinentiae feudi, aut uno eodemque pretio cum feudo contineantur: partim enim rei ipsius natura, partim lex ipsa in sequentibus, ubi separatum horum honorum urget pretium, hanc veram esse interpretationem indicat. Quae de bonis allodialibus, cum feudo junctis, valent, intelligere etiam debemus de illis, quae bonis equestribus, allodialibus, sive allodiis, equestriam virtutibus insignitis, sunt juncta. Eadem enim ratio occurrit. Neque etiam de cessione hypothecae alia poni possunt principia, quam quae in oppignoratione posuimus. Id unum monuisse liceat, si de tali oppignoratione et alienatione lites oriantur, quod in eo solum casu fieri solet, si creditor et contrahens sit domino jurisdictionis subjectus, et dominus contra illum agere ex hoc contractu velit, iudicii Directorem tunc teneri verbis ordinat. proc. ut acta ad dicasterium mittat, nec ipsum posse ferre sententiam.

## OBSERVATIO JURIS ECCLESIASTICI ELECTOR. SAXONICI.

*De honore precum et sedis in ebono, et luctus publici obaeratis patronis servando.*

**J** sunt juri patronatus jura onerosa, honorifica et utilia, quae partim ex natura juris patronatus, partim ex lege foundationis, partim ex lege reipublicae, partim ex observantia proficiscuntur. Inter jura honorifica etiam sunt jura precum et luctus publici, quae tam patrono, quam uxori, liberisque in po-

\*) Quod partim ex natura horum honorum, partim ex Constit. Elect. P. II. Const. 23. patet. Wenn auch bona emphitevtica oder censitica, Erblehn: oder Erbzinsgüter, darüber ein Unterthan einen Lehns Herrn erkennen muß, oder die er sonst in Lehen zu empfangen pflegt, verfißt oder verpfändet; sollen dieselbigen anderergestalt nicht, denn mit Günst oder Bewilligung des Erb- oder Lehns Herrn hypothecirt werden, und ohne das die Verpfändung ganz nicht statt haben.

potestate illius constitutis, conceduntur. Quibus quidem patronus, quamdiu  
 aeri alieno haud succumbit, sine dubio gaudet. At quid in patrono obae-  
 rato juris sit, id est, de quo dubitetur. Potest id dubium occurrere et ex jure  
 communi, et ex jure Saxonico. Ex jure communi: quoniam patronatum ex  
 illius mente exercet curator honorum, vel sequester, uti ostendit Esaias Puffen-  
 dorffius. Ex jure Saxonico autem ob rescripta quaedam specialia ad consistorium  
 Lipsiense d. d. 28. Jan. 1732. et 27. Sept. 1741. quae a jure communi  
 recedunt, et excipiunt in eo, ut in concursu creditorum obaerati patroni  
 in Saxonia non curator honorum aut praedii sequester patronatum exer-  
 ceat, sed princeps per senatum ecclesiasticum pastoris et ludi magistri munus  
 conferat salvo possessorum jure. Possunt itaque haec Idem facile in eam ferre  
 opinionem, quod credat, etiam haec jura honoris tali patrono haud compe-  
 tere. At cum in privandis juribus et prudentia et aequitas praescripta sit Ju-  
 reconsultis, eorumque lex prima esse debeat, ut legibus silentibus, ipsi legibus  
 ne sint duriores: jam utriusque sententiae argumenta ponderemus. Opinio  
 eorum, qui privandum hoc honore putant patronum, defendi potest his ra-  
 tionibus: Jus patronatus est reale; jam vero orto concursu necesse est, ut jura  
 realia fundum sequantur adeo, ut qui hunc administret, etiam jus patronatus  
 exerceat. At primum non semper est jus patronatus jus reale, sed interdum  
 etiam personale, quam distinctionem probat I. H. Boehmer. in jure ecclesiasti-  
 co, nec non L. Boehmer in princ. I. Can. §. 558. ed. 1762. et Hommel. in Epit.  
 Juris sacri c. 34. §. 2. adeo, ut ex natura juris patronatus vix plane decidi  
 possit haec quaestio. Fingas fero, uti saepius est, esse reale, quando scilicet  
 fundo inhaeret, quid tunc juris? Transit, inquis, ad creditorem pignoratitium  
 et antichreticum Jus patronatus: ex Cap. 15. X. de judiciis. Quid impedit,  
 quod his honoris juribus etiam patronus privetur, sub Patronatu comprehen-  
 sis? Primum credo hanc juris Canon. dispositionem, quam forsam jus Com-  
 mune aliqua ex parte secutum est, e jure Germanico esse derivandam, ex quo  
 creditor pignoratitius dominus pignoris temporarius evasit, uti contra Sel-  
 chovium, qui hoc negat, plures et nuper Fischerus observavit; quae vero  
 jure hodierno longe immutata sunt, et hac transferri non possunt. In hac  
 quaestione dubia puto plura distingui debere: Primum tempus orti et duran-  
 tis concursus, antequam immixtus creditor, aut ipsi addictus sit fundus; dein-  
 de tempus post immixtionem et additionem; tandem jura, quae in patrona-  
 tus natura contineri videntur, quae essentialia dicuntur; et ea, quae talia non  
 sunt; et talia, quae si exerceri debeant, patroni personam requirunt. Quae,  
 si satis distinxeris, facilis erit decisio hujus quaestionis. De eo casu, in quo  
 de partibus Juris patronatus honorificis quaerimus, post additionem fundi,  
 dubium oriri haud potest, si jus patronatus fundo adhaeret tamquam reale,  
 quod dicunt; transeunt et jura essentialia et honorum ad novum dominum.  
 Id potius dispiciendum, quid durante concursu ante additionem de juribus  
 honoris



honoris patroni sentiamus? Primum itaque distinguenda censemus jura essen-  
 tialia et quae talia non sunt. Ad jura essentialia proprie refertur jus nuncun-  
 pandi et praesentandi. Vocatio enim jure Comuni vix inest nominationi et  
 praesentationi, nisi speciali titulo et vi observantiae sit acquisitum hoc jus.  
 Cap. 31. X. de jure patronatus. Carpov. Jurisprud. Eccles. L. 1. definit. 27.  
 Just. H. Boehmer. in jure parochiali Sect. III. c. 1. §. 13. Quodsi etiam ex jure  
 communi concedimus eorum sententiae, qui transire putant jus patronatus ad  
 Curatorem aut praedii sequestrem; quod Esaias Puffendorf. IV. obs. 229. et  
 Boehmer. in jure eccles. P. Lib. 3. tit. 38. §. 118. exposuit, id de exercitio ju-  
 rium illius essentialium ad summum utilium intelligeremus, non de iis, quae  
 ad domini personam stricte revocantur. Permanet enim ipsum dominium de-  
 bitori usque dum peracta subhaestatione publice addicantur creditoribus bona.  
 Carpovius itaque non sine ratione adversatur juri communi in Synopsi Ju-  
 risprud. eccles. Lib. I. Tit. IV. p. 19. Patronus, inquit, obaeratus, quamdiu  
 manet dominus praedii oppignorati, retinet jus praesentandi, ut fructum juris pa-  
 tronatus, non praedii; nec excludi ab hoc jure a creditoribus debet, quam-  
 vis ipsi praesentanti creditores consentire possint: imo, si ad inopiam vergat  
 patronus, ab ecclesia ipsi de alimentis prospici debet. c. 19. et cap. 25. X. de  
 jur. patronatus. Ideoque vix ipso jure communi ausum transferre jura hono-  
 ris in curatorem honorum aut praedii sequestrem, sed ipsi patrono conser-  
 vanda puto tam diu, quam de honore et fama ex lege haud periclitatur, ne-  
 que iis privatur. Longe facilius esse videtur ex mente Juris Sax. Elector. ec-  
 cles. causae decisio, adeo, ut ex ipsius sententia credam, statim in favorem pa-  
 troni definiti posse hanc quaestionem. Et enim Jure Sax. Elect. eccles. rescrip-  
 ta ad Consistorium Lipsiense d. d. 28. Januar. 1737. et d. d. 27. Sept. 1741. in  
 patrono obaerato, ad cujus bona creditores concurrunt dividenda, jus con-  
 stituendi pastorem et ludi magistrum senatui ecclesiastico tribuunt, salvo pos-  
 sessorum jure, ut creditores seu curator bonorum et praedii sequester essen-  
 tialia jura patronatus vindicare sibi haud possint; quod absque dubio ideo  
 disponitur, ut simonia, aliaque similia evitentur. Cum itaque ipsum jus Com-  
 mune, si patrono obaerato haec honoris jura eripiat, videatur in errore ver-  
 sari et Jus Sax. Elect. jura, superius allata tantum eximat; relicta videntur pa-  
 trono jura honoris, quae praeterea personae arctissime juncta, nec utilia quidem  
 sunt, ut aliquid lucri ex eo possit emergere creditoribus. Manent itaque jura, ho-  
 noris ex patronatu proficiscentia, quae supra nominavimus, Patrono, ipso juris  
 assensu, nisi tamquam decoctor dolosus aut fugitivus, aut ex alia ratione infam-  
 ia notatus sit. In qua sententia quoque consentientem habeo Cel. Homme-  
 lium qui in epitome Sacri juris p. 143. scribit: „Attamen precum et luctus pu-  
 blici honorem servandum puto etiam obaeratis, modo infamia notari non fuerint.  
 Neque potest opponi huic sententiae §. 5. legis, de Banci ruptoribus latae, in  
 qua de praecedentia inter pares publica disponitur, non de juribus honoris,  
 ex alio fonte profluentibus.



Ve  
382

OBSERVATIONES  
S SAXONICI ELECTORALIS  
CIVILIS ET ECCLESIASTICI.

TRIS ICTORVM ORDINIS AVCTORITATE

P R A E S I D E

ROLO GOTTLOB ROESSIG

P. E. ADVOCATO ELECTORALI IMMATICVLATO, SOCIETATIS OEC. LIPS.  
AE LVSAT. SVPER, MEMBRO HONORARIO, NEC NON HASSO-HOMBVR-  
CVM REGIA SVEC. HOLMIAE ET BAVARIGO-PALAT. BVRGHVSANA  
MORVM ET OECONOMIAE IVNCTAE SOCIO

XIX. SEPTEMBR. A. C. c1o1occcxxxviii.

DEFENDIT

DERICVS AVGVSTVS WANCKEL

KELBRA - THVRINGVS.

L I P S I A E,  
EX OFFICINA BVESCHELIA.

